

PROJECTE PER A UNA PERIODITZACIÓ DE L'EVOLUCIÓ CIENTIFICOTÈCNICA A LA CATALUNYA I L'ESPANYA CONTEMPORÀNIA

Vicent L. Salavert Fabiani (coordinador i compilador)

Institut d'Història de la Ciència i Documentació López Piñero. CSIC-Universitat de València.

Paraules clau: Periodització, Espanya, Catalunya, període contemporani.

A proposal of periodisation to Modern History in Spanish and Catalan History of Science and Technology

Summary: The Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica offers for consideration a proposal of periodisation to Modern History in Spanish and Catalan History of Science and Technology. The aim is to present this plan to the public discussion between the historians and to essay to reach a general agreement regarding about a new periodisation in 19th and 20th centuries.

Key words: Periodisation, Spain, Catalonia, 19th-20th centuries.

En el marc de les seues V Trobades d'Història de la Ciència i de la Tècnica, que, organitzades per la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica varen tenir lloc a l'Observatori de l'Ebre (Roquetes) de l'11 al 13 de desembre de 1998, s'hi va realitzar una taula rodona amb l'objectiu d'elaborar un document de debat per a una periodització de l'evolució científicotècnica a la Catalunya i l'Espanya contemporànies.

Fins ara, els historiadors de la ciència i de la tècnica hem anat utilitzant habitualment les categories provinents de la història política i econòmica, que no sempre ens resulten satisfactòries. En algun cas, sí que s'han proposat perioditzacions des de la pròpia disciplina, i les hem fet servir, com ara l'estructuració generacional que va divulgar J. M. López Piñero per a la medicina del segle XIX, i l'hem fet servir àmpliament, encara que el propi desenvolupament de la investigació ha fet que cada vegada resulte més difícil seguir utilitzant-la per a altres disciplines científiques no mèdiques. Per fi, entre les provinents de la història cultural, hem de destacar la famosa Edat d'Argent (1875-1936), la qual ha estat assumida per una part important dels historiadors de la ciència, encara que ens falta un consens en l'establiment d'alguns subperíodes que ens facen operativa aquesta categoria i la partició en generacions - 98, 27, 36- dona lloc a divisions massa curtes per a encabir processos de llarga durada com els científics, a més de basar-se en criteris aliens a l'estudi de la natura, com ara la commemoració del naixement d'una gran figura literària. Ara bé, això no vol dir que neguem l'enorme

utilitat d'aquest tipus de fraccionament per a la nostra especialitat. Així, doncs, podem dir que l'establiment d'una estructuració en períodes, que puga servir per a la major part de les realitats científicotècniques, apareix com una necessitat cada cop més evident, especialment per a l'època en què la realitat científicotècnica s'ha imposat clarament en l'àmbit social, polític i econòmic: l'època contemporània.

Per confeccionar el document de síntesi, va considerar-se que la millor forma de fer-ho era escoltar les reflexions de diferents especialistes, que elaboraren propostes de periodització en un ventall ampli i el més complet possible de les disciplines que abasten aquest complex conjunt de sabers. Les diferents enunciacions foren presentades per J. Cartanyà (agronomia); S. Calatayud i E. Mateu (història econòmica); V. Navarro i A. Roca (física); R. Gozalo (geologia i paleontologia); S. Garma (matemàtiques); J. L. Barona i J. Bernabeu (medicina); S. López (política científica); A. Nieto (química); G. Lusa (tecnologia).

Les suggestions suscitades per les seues intervencions animaren un viu debat entre els assistents, que matisaven o ampliaven els distints marcs cronològics, feien esment sobre algun oblit o silenci, i sobretot donaven nous arguments en favor d'una iniciativa, que per sort varen fer pròpia la major part dels assistents, que equival a dir, la majoria dels membres de la jove societat. A partir de les distintes intervencions, s'ha intentat arribar a un document de síntesi que incloguera les contribucions més destacables de cadascun dels intervintors –tant de la taula, com del públic–, per la qual cosa s'ha defugit d'establir separacions massa rígides i, per això, habitualment hem fitat els distints subperíodes amb intervals cronològics, perquè foren el més representatius possibles. Per altra banda, hem de dir que el criteri fonamental que ha informat la major part dels esquemes ha estat el dels distints processos d'institucionalització científica i tècnica que ha experimentat la societat espanyola en general i catalana en particular. Per fi, abans de fer pública la declaració que adjuntem, l'hem distribuïda entre estudiosos de la disciplina –recordem a rajaploma a Manuel Martí de la Universitat de València i Jaume Trullols de la d'Oviedo–, que al seu torn han realitzat distintes precisions i crítiques. A tots ells volem expressar públicament el nostre agraïment.

Volem dir que no és intenció dels organitzadors endinsar-se en la famosa polèmica sobre l'existència i licitud de la periodització, una eina de treball que ha demostrat suficientment la seua utilitat per a l'historiador. En efecte, ens permet d'estalviar-nos la repetida definició de cadascuna de les categories que utilitzem a cada treball. És per això que el document que presentem, pretén esdevenir una plataforma de discussió que aglutine la comunitat d'estudiosos sobre la ciència espanyola, amb la finalitat de què siga millorat i depurat, amb l'objectiu que en un dia pròxim, pugam comptar amb una estructura en períodes del nostre passat, que puga ser acceptada per tots nosaltres. La millor forma d'avançar en la constitució d'una disciplina és a través de la constitució d'espais d'encontre i de debat i la directiva de la jove Societat Catalana ha considerat que una de les funcions que millor justifica la constitució i manteniment d'una associació com aquesta, és precisament la de promoure la discussió oberta sobre qüestions que interessin al major nombre d'especialistes. I és des d'aquest convenciment que fem públic el següent document, amb el prec a les distintes agrupacions i institucions: comunitat universitària, societats d'historiadors, etc., de què facen totes les propostes i esmenes que consideren oportunes, i de què facen córrer el següent guió entre la major quantitat possible d'especialistes, estudiosos i curiosos tant de la història ben o mal nomenada general, com del passat científicotècnic.